

איך מנהלים מחלוקת פוליטית?

מערך לקראת הבחירות בנושא ניהול מחלוקת פוליטית ובירור סוגיות ליבה בחברה הישראלית

מטרת השיעור:

להתנסות בפועל בתהליך הכרעה דמוקרטית, תוך דגש על: חשיבות הדיון, נימוק עמדות, הקשבה לזולת והפנמת עקרון הכרעת הרוב.

יתרונות פדגוגיים:

- שותפות אקטיבית של כל המשתתפים ויצירת "מתח מפרה".
- התנסות מעשית בניהול דיון ערכי, נימוק, וירטואוזיות בניהול משא ומתן וגיבוש תוצר משותף.
- חיבור למנהיגי קום המדינה ולמחלוקות הפוליטיות שהעסיקו אותם כבר בראשית דרכה של המדינה.

מידע כללי ועזרים

- **קהל יעד:** חטיבה עליונה
- **משך זמן:** 60 דקות
- **עזרים נדרשים:** כרטיסיות ריקות, לוח וכלי כתיבה.
- **עזרים מצורפים:** כרטיסיות נושאים מעוצבות, דף מקורות קצר, קישור להעמקה.

מהלך השיעור וחלוקת זמנים

1. פתיחה וחיבור למציאות (5 דקות)

בתקופת בחירות, השיח הציבורי נוטה להפוך לסוער ולעיתים אף מתלהם. במקום להקשיב ולהבין עמדות שונות, אנו נוטים להתבצר בעמדותינו ומחכים להזדמנות להגיב. אבל דמוקרטיה נמדדת ביכולת לקיים דיון פוליטי מכבד, להקשיב לזולת ולבחון עמדות מחדש. כעת נתנסה בניהול שיח סביב סוגיות ליבה הקרובות לליבנו, כדי לחוות דיון דמוקרטי אמיתי ומשמעותי.

• הגדרת המשימה והקריטריונים:

בסיום התהליך שלפנינו, יבחרו 4 סוגיות ליבה בלבד מתוך המאגר שהבאנו. המשתתפים מתבקשים לשקול קריטריונים לבחירה למשל: דחיפות אקטואלית, השפעה על רוב הציבור, או משקל ערכי-מוסרי ועוד. ניתן לכתוב על כרטיסיה ריקה נושא שלא ניתן ברשימה.

2. התנסות בקבוצות משנה (20 דקות)

- **סביבת העבודה:** עמידה סביב שולחן (ליצירת דריכות והתכוונות). לכל שולחן נמנה "מנחה משנה" שיסייע בתקינות התהליך לפי ההוראות של המורה [אפשר להכין לו איזה אביזר מפריד כגון כובע או עניבה, לאוירה].
- **שלב א' – סבב שקט (5 דק'):** כל משתתף בתורו מניח סוגיית ליבה במרכז. משהתמלאו 4 מקומות, המשתתף הבא מוציא סוגיה קיימת ומכניס אחרת במקומה. לכל אחד מותר להוציא כרטיסיה אחת ולהכניס כרטיסיה אחת בלבד. הסבב מתנהל בדממה מוחלטת.
- **שלב ב' – סבב נימוק (10 דק'):** כל משתתף בתורו מניח סוגיית ליבה במרכז. משהתמלאו 4 מקומות, המשתתף הבא מוציא סוגיה קיימת ומכניס אחרת במקומה. לכל אחד מותר להוציא כרטיסיה אחת ולהכניס כרטיסיה אחת בלבד. החלפת כרטיסיה מותנית במתן הסבר ונימוק בעל פה.
- **שלב ג' – הכרעה (5 דק'):** גיבוש 4 הסוגיות המוסכמות על רוב הקבוצה.

3. סנכרון והכרעה כיתתית במליאה (15 דקות)

- מנחה המשנה מכל קבוצה מציג את 4 הסוגיות שנבחרו וכותב אותן על הלוח.
- זיהוי ה"מכנה המשותף הרחב" בין כל הקבוצות.
- קיומו של מו"מ קצר או הצבעת רוב מהירה להכרעה על 4 הסוגיות הכיתתיות הסופיות.

4. עיבוד ורפלקציה בישיבה (20 דקות)

שאלות מנחות לדיון:

- תקשורת ודינמיקה קבוצתית:
 - איך הרגשתם כשהייתם חייבים לפעול בדממה מוחלטת?
 - האם שייכתם כוונות לאחרים בסבב השקט והופתעתם בשלב הנימוקים?
 - האם נוצרו "בריתות שקטות" כדי להגן על נושא מסוים?
- הכרעת הרוב, מיעוט ופשרה:
 - איך הרגשתם כשהוציאו נושא שבחרתם, או כשהייתם במיעוט?
 - מה היה "מחיר הפשרה" שנדרשתם לשלם כדי להגיע להסכמה?
 - האם התוצר הסופי מייצג את הכלל או בעיקר את המשתתפים הדומיננטיים?
- חיבור למציאות האזרחית:
 - באיזה אופן התהליך מזכיר דיונים פוליטיים במציאות (כמו חקיקה בכנסת או דיוני ממשלה)?
 - תלמידי יא-יב : איזה מנגנון דמוקרטי היה חסר לכם במשחק כדי להשפיע יותר (למשל: זכות וטו, הצבעה חשאית)?

5. דף מקורות קצר לסיכום:

גם מנהיגנו בקום המדינה עמדו על כך שתפקידנו האמיתי כדי לשמור על המדינה המתקנת, הוא למצוא דרכים ליצירת חברה שיש בה הבנה להכרעת הרוב תוך כדי הקשה לכל הקולות:

א. **הרב עוזיאל**, שהיה הרב הראשי של מדינת ישראל בראשית דרכה [1948-1953], מסביר כי ישנו צד נוסף למצוות הקהל המתרחשת בצאתה של שנת השמיטה ומחדש שזו מצווה מצד עצם קיומה של קהילה מאוחדת.

"הוראה השניה: התקהלות נפשיית לנקודה מחשבתית אידיאלית משותפת לכולם. במובן זה נקרא עם ישראל 'הקהל' סתם. ונקראו קבוצי ישראל בארצות מגוריהם, או אפילו בארץ ישראל, בשם 'קהל קדוש' או 'קהלות קודש'. באשר שכל קהל בפני עצמו וכלן יחד הם קהילה אחת, שיונקת מציאותן וקיומן מאותם העניינים המחשביים שמקהילים את כולם לקהל אחד".

ב. **דוד בן גוריון**, ראש הממשלה הראשון של ישראל כותב כך, באחד ממכתביו:

"שום סכנה חיצונית, אפילו האיומה ביותר, איננה מפחידה אותי, אבל מחרידה אותי הסכנה הפנימית – סכנת עיוורוננו הפוליטי. קלות הראש שבה אנו מתייחסים לסכנות האורבות לנו, הנאיביות שבה אנו פותרים שאלות מסובכות... חוסר הכישרון להבין את השני ולהעריך את קשייו, וחוסר כשרוננו לפעול יחד כחטיבה אחת שבה כופף יחיד את רצונו לרצון הרוב ומבטל דעתו מפני דעת הרבים. [...] אמנם לא נשמדנו מעל פני האדמה כעמים אחרים, אבל לא החזקנו את עצמאותנו במולדת, לא הצלנו את מדינתנו. הפעם שומה עלינו לא לקיים מדינה אלא להקים אותה; וזוהי מלאכה פוליטית הרבה יותר קשה, ואינני רואה שיוזעים אנו את המלאכה הזאת".

בן גוריון מפריד כאן בין קיומו של העם לבין היותו ריבוני ועצמאי. עם ישראל התקיים באורח פלא בגלות. אולם בן גוריון מבקש להעביר את עם ישראל למצב חדש. לא עוד "עם המתקיים", אלא עם המתקיים באופן ריבוני ועצמאי, כזה המסוגל לעצב את זהותו וחזונו. וכאן עולה החשש, שכן העם היהודי לא מכיר את המלאכה הזו.

חומר הגותי-תורני להעשרת המערך:

https://yesodot.org.il/yesodot_mag/%D7%9E%D7%9E%D7%9C%D7%9B%D7%AA%D7%99%2D%D7%95%D7%AA